

KO TE

KAHITI O NIU TIRENI.

HE MEA TA I RUNGA I TE MANA O TE KAWANATANGA.

PONEKE, TAITE, MACHE 31, 1898.

Whakaroanga atu ano i te wa hei tukunga tono whakaora ki te Kooti Whakamana.

RANFURLY, Kawana.

OTA O TE KAUNIHERA.

I te Whare o te Kawanatanga, i Poneke, i tenei te tekau-ma-iwa o nga ra o Mache, 1898.

I reira:

TU ANA KO TE RIGHT HONOURABLE R. J. SEDDON, HEI TUMUAKI O TE KAUNIHERA I TAUA RA.

NOTEMEA i meingatia i raro i nga tikanga o te tekau-ma-ono o nga tekiona o "Te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1893," i whakatikatika nei e te rua o nga tekiona o "Te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1897," e kore e whakaetia tetahi tono i raro i nga tikanga o "Te Ture (Whakamana Take) Whenua Maori, 1893," i muri iho i te toru-tekau-ma-tahi o nga ra o Tihema, tau tahi mano waru rau e iwa-tekau-ma-ono; engari ka ahei te Kawana i roto i tona Kaunihera, ki te whakaroa atu ano i te wa hei tukunga tono pera mehemea ka whakaaturia atu ki a ia te take i kore ai e tae wawe atu te tono, a ki te marama hoki ia he take tika ano, a ki te whakaroa atu ia i te take pera, me kua e nuku atu ki tua atu e te toru tekau ma tahi o nga ra o Mache, tau tahi mano waru rau e iwa tekau ma-waru.

A notemea i tuku tono mai a James Smith, o Greenfield, Lawrence, i roto i te Takiwa Porowinitanga o Otakou, kai-mahi paamu, kia whakaroa atu te wa hei tukunga tono mai i raro i nga tikanga o taua "Ture (Whakamana Take) Whenua Maori, 1893," mo runga i te whenua e mohiotia nei te ingoa ko Puketurua Nama 2, a i te mea kua whakaaturia atu e ia te take ki te Kawana i kore ai i tae wawe atu te tono i roto i te wa i whakaritea, me tona marama hoki:

Na, tenei te Kawana o te Koroni o Niu Tiren i runga i te whakahaerenga o nga mana kei roto i "Te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1893," e takoto ana, i runga i te kupu tohatohu me te kupu whakaae hoki o tona Kaunihera, ka whakaroa atu nei i te wa hei tukunga tono mai ma taua James Smith mo te whenua ra, ki te toru-tekau-ma-tahi o nga ra o Mache, tau tahi mano waru rau e iwa-tekau-ma-waru.

J. F. ANDREWS,
Mo te Kai-tuhituhi o te Kaunihera.

Whakaroanga atu ano i te wa hei tukunga tono whakaora ki te Kooti Whakamana.

RANFURLY, Kawana.

OTA O TE KAUNIHERA.

I te Whare o te Kawanatanga, i Poneke, i tenei te tekau-ma-iwa o nga ra o Mache, 1898.

I reira:

TU ANA KO TE RIGHT HONOURABLE R. J. SEDDON, HEI TUMUAKI O TE KAUNIHERA I TAUA RA.

NOTEMEA i meingatia i raro i nga tikanga o te tekau-ma-ono o nga tekiona o "Te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1896," i whakatikatika nei e te rua o nga tekiona o "Te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1897," e kore e whakaetia tetahi tono i raro i nga tikanga o "Te Ture (Whakamana Take) Whenua Maori, 1893," i muri iho i te toru-tekau-ma-tahi o nga ra o Tihema, tau tahi mano waru rau e iwa-tekau-ma-ono; engari ka ahei te Kawana i roto i tona Kaunihera, ki te whakaroa atu ano i te wa hei tukunga tono pera mehemea ka whakaaturia atu ki a ia te take i kore ai e tae wawe atu te tono, a ki te marama hoki ia he take tika ano, a ki te whakaroa atu ia i te take pera, me kua e nuku atu ki tua atu o te toru tekau ma tahi o nga ra o Mache, tau tahi mano waru rau e iwa-tekau-ma-waru.

A notemea i tuku tono mai a Edward Fawcener Tizard, o Te Thames (Hauraki), i roto i te Takiwa Porowinitanga o Akarana, kai-whakahaere mahi maipa, kia whakaroa atu te wa hei tukunga tono mai i raro i nga tikanga o taua "Ture (Whakamana Take) Whenua Maori, 1893," mo runga i nga whenua e mohiotia nei nga ingoa ko Te Mimikadara Nama 3c, Whitimarumaru Nama 3, me Kaiatenanga Nama 3, a i te mea kua whakaaturia atu e ia te take ki te Kawana i kore ai i tae wawe atu te tono i roto i te wa i whakaritea, me tona marama hoki:

Na, tenei te Kawana o te Koroni o Niu Tiren i runga i te whakahaerenga o nga mana kei roto i "Te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1896," e takoto ana, i runga i te kupu tohatohu me te kupu whakaae hoki o tona Kaunihera, ka whakaroa atu nei i te wa hei tukunga tono mai ma taua Edward Fawcener Tizard mo nga whenua ra, ki te toru-tekau o nga ra o Mache, tau tahi mano waru rau e iwa-tekau-ma-waru.

J. F. ANDREWS,
Mo te Kai-tuhituhi o te Kaunihera.

Whakaroanga atu ano i te wa hei tukunga tono whakaora ki te Kooti Whakamana.

RANFURLY, Kawana.

OTA O TE KAUNIHERA.

I te Whare o te Kawanatanga, i Poneke, i tenei te tekau-ma-iwa o nga ra o Maehe, 1898.

I reira:

TU ANA KO TE RIGHT HONOURABLE R. J. SEDDON, HEI TUMUAKI O TE KAUNIHERA I TAU RA.

NOTEMEA i meingatia i raro i nga tikanga o te tekau-ma-ono o nga tekiona o "Te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1896," i whakatikatika nei e te rua o nga tekiona o "Te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1897," e kore e whakaaetia tetahi tono i raro i nga tikanga o "Te Ture (Whakamana Take) Whenua Maori, 1893," i muri iho i te toru-tekau-ma-tahi o nga ra o Tibema, tau tahi mano waru rau e iwa-tekau-ma-ono; engari ka ahei te Kawana i roto i tona Kaunihera, ki te whakaroa atu ano i te wa hei tukunga tono pera mehemea ka whakaaturia atu ki ia te take i kore ai e tae wawe atu te tono, a ki te marama hoki ia he take tika ano, a ki te whakaroa atu ia i te take pera, me kua e nuku atu ki tua atu o te toru tekau ma tahi o nga ra o Maehe, tau tahi mano waru rau e iwa-tekau-ma-waru.

A notemea i toku tono mai a Andrew Boswell, o Urenui, i roto i te Takiwa Porowinitanga o Taranaki, kai-noho whenua, kia whakaroaina atu te wa hei tukunga tono mai i raro i nga tikanga o taua "Ture (Whakamana Take) Whenua Maori, 1893," mo runga i te whenua e mohiotia nei te ingoa ko nga Tekiona 10 me 59 o Poraka VII., i roto i te Takiwa Ruri o Waitara, a i te mea kua whakaaturia atu e ia te take ki te Kawana i kore ai e tae wawe atu te tono i roto i te wa i whakaritea, me tona marama hoki:

Na, tenei te Kawana o te Koroni o Niu Tireni i runga i te whakahaerenga o nga mana kei roto i "Te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1896," e takoto ana, i runga i te Kupu tohutohu me te kupu whakaae a tona Kaunihera, ka whakaroa atu nei i wa hei tukunga tono mai ma taua Andrew Boswell mo te whenua ra, ki te toru-tekau o nga ra o Maehe, tau tahi mano waru rau e iwa-tekau-ma-waru.

J. F. ANDREWS,

Mo te Kai-tuhituhi o te Kaunihera.

OTA I RARO I TE 39 O NGA TEKIONA O "TE TURE KOOTI WHENUA MAORI, 1894."

"Te Ture Kooti Whenua Maori, 1894."

I ROTO I TE KOOTI WHENUA MAORI O NIU TIRENI.

I runga i te Roherohenga o Tokomaru B Poraka o tetahi tono hoki na Ruka te Aratapu me etahi atu kia puta he ora kia ratou i runga i tetahi mate i pa ki a ratou mo runga i taua mea.

NOTEMEA i tukua atu e ahau te tono e whakahuatia i runga ake nei ki te Kooti Whenua Maori kia uiuia kia ripoatatia hoki, a i tu taua uiuinga ki Tokomaru i te marama o Pepuere, kua pahure ake nei i te aroaro o Rawiri Kanara (David Scannell), he Kai-whakawa nei ia no taua Kooti, a i puta taua ripoata me runga i taua mea.

A notemea e whakaae tuturu ana ahau i mahia pohehetia taua roherohenga i te kore kaore i mohiotia nga eka o taua Poraka. A kua mahia atu ano etahi mea pohehe ano ki runga i taua roherohenga, a e meingatia aua i roto i taua ripoata me whakatikatika aua mea pohehe ra.

A no reira kia oti ai taua whakatikatika kua kite ai ano hoki nga mana kuatukua mai nei kia ahau e te tekiona 39 o "Te Ture Kooti Whenua Maori, 1894." Tenei ka whakakore e ahau te mananga o nga ota roherohenga kaore a te Kooti mo taua whenua whakatau hoki i te nui o te paanga o ia tangata o ia tangata i roto i taua whenua. A tenei ano ahau ka whakahaui nei kia whakaputata etahi ota hou e te Kooti mana nei e roherohenga taua whenua i runga i nga kupu o taua ripoata. Ko nga rohe me nga eka kia pera ano me ta te ripoata i mea ai. Tetahi me tahuri te Kooti ki te kimi hou i te nui o te paanga o ia tangata o ia tangata kia rite ano ki te ahua o nga roherohenga kua oti na te whakatikatika. A ka whakabaua e ahau me panui te Ota nei ki roto ki te *Gazette* me te *Kahiti*.

Inahoki toku ringa be mea tuhi i tenei te 28 o nga ra o Maehe, 1898.

NA H. P. REWI, Tumuaiki Kai-whakawa.

OTA I RARO I TE 39 O NGA TEKIONA O "TE TURE KOOTI WHENUA MAORI, 1894."

"Te Ture Kooti Whenua Maori, 1894."

I ROTO I TE KOOTI WHENUA MAORI O NIU TIRENI,
TE TAKIWA O AKARANA.

I runga i te tikanga o "Te Ture Kooti Whenua Maori, 1894," o tetahi tono hoki na Rawinia te Kohuwai, i raro i te tekiona 39 o taua Ture kia whakaurua o ratou ingoa ko Ngutinguti Rawinia me Amohia Titi, ki roto ki te rarangi ingoa o nga tangata no ratou a Karuotewhenua Nama 30 Poraka.

NOTEMEA i tukua atu e ahau taua tono ki te Kooti Whenua Maori kia uiuia kia ripoatatia hoki, a i whakahaerea taua uiui ki Otorohanga, i te 6 o nga ra o Hepetema, 1897, i nga aroaro o Waata Eruera Katene (Walter Edward Gudgeon), he Kai-whakawa no te Kooti, raua ko Pirimi Mataiawhea, Ateha: A notemea ko te tukunga iho o taua uiuinga i kitea e tika ana ano kia uru a taua Rawinia Kohuwai a taua Ngutinguti Rawinia me taua Amohia Titi ki taua rarangi ingoa, a i mahue o ratou ingoa ki waho i runga i te pohehe:

Na, i runga i te tikanga whakahaere o nga mana kua tukua mai nei ki ahau ki te Tumuaiki Kai-whakawa o taua Kooti e te tekiona kua kite nei, ka whakabaua nei e ahau kia whakaurua nga ingoa o taua Rawinia te Kohuwai o taua Ngutinguti Rawinia, me taua Amohia Titi, ki te rarangi ingoa o nga tangata no ratou taua Karuotewhenua Nama 30 Poraka, hei tangata mo taua whenua, kia rua nga hea mo ia tangata mo ia tangata o ratou. Ka whakahaui hoki e ahau kia panuitia tenei Ota ki roto ki te *Gazette* me te *Kahiti*.

I tuhia i raro i toku ringa i tenei te 22 o nga ra o Maehe, 1898.

NA H. P. REWI, Tumuaiki Kai-whakawa.

KOOTI WHAKAWA TUARUA KI OTOROHANGA, A TE 1 O NGA RA O APERIRA, 1898.

"Te Ture Kooti Whenua Maori, 1894."

Tari Kooti Whenua Maori, Akarana.

II E panuitanga tenei ka mohiotia ai, ko te tono e mau ana i te Kupu Apiti i raro iho nei, ka whakawakia e te Kooti Whakawa Tuarua, ka ta ki Otorohanga, a te 1 o nga ra o Aperira, 1898, a muri tata atu ranei ina watea te Kooti i etahi atu o ona raruraru.

I tuhia i tenei te 23 o nga ra o Maehe, 1898.

HENRI W. PARONE,

Kai-Rehita.

KUPU APITI.

Nama.	Kai-tono.	Te ingoa o te whenua.	Whakataunga e tonoa nei he whakawa tuarua.
17	Parehuiroro te Atahira me etahi atu (126-62, 1/60)	Kinohaku East Nama 2 (Pakeho)	He whakataunga i puta i te 23 o nga ra o Nowema, 1897, i wehewehea ai taua whenua.

KOOTI WHENUA MAORI KI KIHIPANE, A TE 18 O NGA RA O APERIRA, 1898.

"Te Ture Kooti Whenua Maori, 1894."

Tari Kooti Whenua Maori, Kihipane.

HE Panuitanga tenei kia mohiotia ai ka tu te Kooti ki Kihipane, a te 18 o nga ra o Aperira, 1898, ki te whakawa ki te uiui hoki i nga tikanga o nga tono e mau i te Kupu Apiti i raro iho nei. Ki te kore te Kooti e tu a taua ra ka tu a muri tata atu ina watea i etahi atu o ona raruraru. I tuhia i tenei te 21 o nga ra o Mache, 1898.

NA ROPATA HIMI,
Teputi Kai-Rehita.

(Gisborne, 98-11.)

KUPU APITI.

TONO KIA WHAKATUTURUTIA NGA TUKUNGA WHENUA.

Nama.	Te Ahua o to tuku.	Te ra i hainatia ai.	Te ingoa o te whenua.	Nga ingoa o nga tangata e whai tikanga ana ki taua whakabaerenga.
467	Hoko (3-27)	27 o nga ra o Hanuere, 1898	Kourateuwhi Nama 2b	Ramari Puhipuhi ki a A. Reeves.
468	Hoko (3-27)	22 o nga ra o Hanuere, 1898	Kourateuwhi Nama 2d	Ruihi Takaroki ki a A. Reeves.
469	Hoko (3-29)	27 o nga ra o Hanuere, 1898	Kourateuwhi Nama 2c	Ramari Puhipuhi ki a Reeves.
470	Hoko (3-29)	8 o nga ra o Hanuere, 1897	Tokomaru Nama 3b ..	Karaitiana Amaru me Arihi te Ruki (nga kai-tiaki mo Katerina me Nga-huia te Ruki) ki a Henri Loisel.
471	Hoko (3-29)	6 o nga ra o Oketopa, 1896	Tokomaru Nama 3b ..	E. T. Harete me Mihi Pahura (nga kai-tiaki mo Rutene te Eke) me Hira Whakaterere, ki a Henri Loisel.
472	Hoko (3-29)	13 o nga ra o Nowema, 1897	Tokomaru B4 ..	Raiha Amokino ki a W. D. S. McDonald.
473	Hoko (3-29)	9 o nga ra o Hepetema, 1897	Tarngamotuhia ..	Te Kauru Matete ki a Charles Evans.
474	Riini (3-29)	28 o nga ra o Pepuere, 1898	Tokomaru K ..	Eraihia Matahiki ki a H. H. Fairlie.
475	Hoko (3-29)	16 o nga ra o Pepuere, 1898	Hauomatuku Nama 8a	Hemaima Rere ki a Maraea Morete.

TONO WHAKATU KAI-RIIWHI KI NGA PAANGA WHENUA.

Nama.	Kai-tono.	Te ingoa o te whenua.	Te tangata kua mate.
476	Maata te Kani (28-116)	Rangatira Nama 3, 3A, 3B, me 3c	Erina Apatu.
477	Hapi Hinaki (28-104)	Tuawhata Nama 2b4	Hamuera Tuhoreua.
478	Whakangaro Makahue (28-111)	Umumango	Hicini Piki.
479	Piripi Tei (28-116)	Umumango Nama 2	Hirini Piki.
480	Hori Puru (28-111)	Rangatira Nama 3	Ihaia Puru.
481	Hori Puru (28-111)	Rangatira Nama 3a me 3b	Ihaia Puru.
482	Hori Puru (28-111)	Rangatira Nama 3c	Ihaia Puru.
483	Tepaca Kingi (28-118)	Tahora Nama 2c3	Karauri Kingi.
484	Heni Matoroa (28-119)	Poututu B6	Kataraina Kahutia.
485	Tepaca Kingi (28-118)	Tahora 2c3	Mere Wakana Kingi.
486	Tapeta Kerekere (28-118)	Tahora Nama 2c1	Mereana Wero.
487	Tapeta Kerekere (28-117)	Tahora Nama 2c2	Mereana Wero.
488	Tapeta Kerekere (28-117)	Tahora Nama 2c3	Mereana Wero.
489	Wikitoria Kerekere (28-117)	Repongaere	Mereana Wero.
490	Take Kerekere (28-113)	Mangatu Nama 1	Mereana Wero.
491	Take Kerekere (28-114)	Manukawhitikitiki Nama 2	Mereana Wero.
492	Take Kerekere (28-114)	Rangatira Nama 3, 3A, 3B, me 3c	Mereana Wero.
493	Eruera Taituha (28-119)	Poututu A4	Paora Haupa.
494	Raina Paora (28-118)	Tahora Nama 2c3	Paora Tarena.
495	Pirihit Tutekohi (28-113)	Waimata Rato Nama 1A	Ranera Mapihi.
496	Riwai Taipaha (28-117)	Whareongaonga	Rangi Taipina.
497	Riwai Taipaha (28-117)	Whareongaonga	Taipina.
498	Pera te Hikumate (28-118)	Poututu A4	Wi Haronga.
499	Tame Patoreti (28-110)	Whareongaonga	Wiremu Porou.

KO TE KAHITI O NIU TIRENI.

TONO WHAKATU KAI-RIIWHI MO NGA TAONGA.

Nama.	Kai-tono.	Te tangata kua mate.	Ona Taonga.
500	Karaitiana Akurangi (Mis. 3-42)	Inaia Patutahi	Ona taonga.

TONO PUKAPUKA WHAKAMANANGA WIRA.

Nama.	Kai-tono.	Te ingoa o te tangata kua mate.
501	Eruera Harete (Mis. 3-43)	Ruihi Mautatua.

NGA TONO KAHORE I OTI I ERA WHAKAWAKANGA.

TONO WHAKAWA TAKE PAANGA.

Nama.	Kai-tono	Te ingoa o te whenua.	Nga robe.
502	Heni Henihu (S-368)	Huraute	Ki te taha ki te Noto me te Marangai me te Tonga ko te awa o Paekaiwai, ka haere ki te taiepa o Ewine (Evans), ka kati ki te awa, a ki te taha ki te Rato ko te Arai Nama 2 Poraka.

TONO KIA WHAKATUTURUTIA TE TUKUNGA WHENUA.

Nama.	Te Ahua o te tuku.	Te ra i hainatia ai.	Te ingoa o te whenua.	Nga ingoa o nga tangata o whai tikanga ana ki taua whakatauranga.
503	He hoko (2-285)	27 o nga ra o Mei, 1837	Kourateuwhi Nama 2D	Tara'hi Mabu, Wirenu, Kahu, me Hema, Hema, ka A. Reeves

TONO WHAKATU KAI-RIIWHI KI NGA PAANGA WHENUA.

Nama.	Kai-tono.	Te ingoa o te whenua.	Te tangata kua mate.
504	Eruera Harete (28-104)	Kaiti, Tekioa 313	Ruihi Mautatua.
505	Eruera Harete (28-82)	Ponawa Nama 32D	Ruihi Mautatua.
506	Eruera Harete (28-82)	Ponawa Nama 3A	Ruihi Mautatua.
507	Eruera Harete (28-82)	Ponawa Nama 5	Ruihi Mautatua.
508	Eruera Harete (28-83)	Pakarete Nama 1c	Ruihi Mautatua.
509	Eruera Harete (28-81)	Whangara 31	Ruihi Mautatua.
510	Eruera Harete (28-81)	Whangara 32	Ruihi Mautatua.
511	Eruera Harete (28-81)	Whangara D	Ruihi Mautatua.
512	Eruera Harete (28-81)	Whangara E	Ruihi Mautatua.
513	Eruera Harete (28-82)	Whangara K	Ruihi Mautatua.
514	Eruera Harete (28-82)	Whangara F	Ruihi Mautatua.

PANUITANGA.

PEEKE TIAKI MONI I NGA POUTAPETA.

1. E TUVHERA ana he Peeke Tiaki Moni i na ra, i na ra. mo te mabi Tangi Moni mo te mabi Utu Moni hoki i te muinga o nga Poutapeta Whakaputa Ota Moni i Niu Tireni, i roto i nga naora i whakahaerea ai te Mabi mo nga Ota Moni.

2. Timata mai i te 1 o nga ra o Hune, 1838, ko te Moni Hua e rira ana i te Kai-tuku Moni e £4 i roto i te £100 mo nga moni tae atu ki te £200 e tukua ana e ia ki te peeke pera takoto ai, ki te neke ake nga moni i tukua peratia e a; i te £200. tae atu ki te £500, ka heke iho te moni hua ki te £3 10s. i roto i te £100. Kaore e utua ana he moni hua mo nga moni i neke ake i te £500 o te kaiti kotahi.

3. E tino tau ana ki runga ki te Kawanatanga tonu te tikanga mo te utu hohoro i nga moni kua tukua e nga Kai-tuku Moni ki ana Peeke takoto ai.

4. Ka ahei te Kai-tuku Moni ki tetahi Peeke Tiaki Moni a te Poutapeta, ki te tuku moni ki etahi atu o nga Peeke pera i roto i taua Poutapeta takoto ai, ka ahei ana hoki ia ki te tango mai i taua moni i roto i tetahi Peeke Tiaki Moni i te Poutapeta i roto i te Takiwa na e murano ana hei tononga atu mana.

5. E Kore Rawa e Whakina nga ingoa o nga Kai-tuku Moni ki nga Peeke Tiaki Moni i nga Poutapeta, te muinga ranei o nga moni i tukua atu e ratou ki te Peeke takoto ai.

6. Ka ahei nga Tamarii, ki te tuku moni ki te Peeke pera takoto ai, ka ahei ranei kia tukua he moni ki te Peeke i runga i a ratou ingoa. Ki te muinga atu o ratou tau i te whitu nga tau ka pena ano te tikanga mo ratou me te tikanga e whakahaerea atu ana ki te huinga kua pakeke; engari he e kore nga tamarii pera e ahei te tango atu i ana moni ka tae ra ano o ratou tau ki te whitu nga tau.

7. Ka ahei kia whakatawhiriatia he Kaiti Tukunga Topu i runga i te ingoa o te huinga takoua, maaha atu ranei mo te taha ki a ratou, meheua e hua ano ratou i te Kai-tuku Moni i runga i te tikanga topu, mata heke ranei.

8. Ko nga tono katoa e pu ana ki te tikanga whakahaere i te mabi o nga Peeke Tiaki Moni i nga Poutapeta, me nga atu ki ana tono, e puta utu kore ana i roto i te muiwa.

9. Ki te hiahia te tangata kia whakamaramatia atu etahi atu kupu mo runga i te mabi whakahaere i nga Peeke Tiaki Moni, ka taea tena te tono atu ki te Rangatira o tetahi Poutapeta, te tono atu ranei ki.

TE HEKERETARI,
I te Tino Poutapeta, i Poneke.